

KİTAP İNCELEMESİ

DEFEATING COMMUNIST INSURGENCY: THE LESSONS OF MALAYA AND VIETNAM

Sir Robert THOMPSON

New York: Frederick A. Praeger, 1966. Pp 171, ISBN-10: 070111133X

Mehmet Burak BERK*

Sir Robert Thompson, 1916-1992 yılları arasında yaşamış İngiliz askeri subayı ve ayaklanmalara karşı koyma uzmanıdır. Alanında birçok çalışma gerçekleştirmiş olan Thompson, Mao Zedong'un kır gerillası ayaklanma tekniği üzerinde dünyanın önde gelen uzmanlarından biri olarak anılmaktadır. Kitabın önsözünde Thompson, Malaya'da 1948-1960 yılları arasında kaldığı süreçte "*Malayan Emergency*" olarak bilinen olağanüstü hal döneminde görev aldığı İngiliz İstişari Misyonu yöneticisi pozisyonu dolayısıyla kişisel tecrübelerini anlatacağından bahsetmektedir.

15 bölümü bulunan kitapta; Malaya'da gerçekleşen olağanüstü hal ortamı, komünist ideolojinin yayılması süreci, ayaklanma süreci, ayaklanmalara karşı koyma prosedürünün temel ilkeleri, hükümetin etkisi, idari yapı, istihbarat alanı, dönemin bilişim hizmetleri, güçler dengesi, temel operasyon konsepti, stratejik köyler *-hamlets-*, gerillanın izole edilme süreci, orman ve hudut alanı, içerisinde bulunduğu danışmanlık rolü ve son olarak durumun genel değerlendirmesinin yapıldığı bölümlerden oluşmuştur.

Ortam – İdeolojinin Yayılma Süreci

1948-1960 yılları arasında Malaya'da bulunan ortamı en iyi anlatan cümle Thompson'ın kitabındaki ilk cümlesi olarak karşımıza çıkmaktadır; "Komünizmi gerçekten anlayan tek kişi onu çok geç anladı, hatta eski yoldaşları tarafından karnı değişti, boğdurularak idam edildi veya kurşuna dizildi."

Kitapta, ayaklanmanın temel ihtiyacı olarak görülen halkın gerillaya evrilme sürecinde, gerillanın silahlandırılma fonksiyonu Hindîçin ve Malaya dolaylarında ortaya çıkan savaş bölgelerinden yağmalanan silahlar ile karşılandığından ve ihtiyaç duyulanan çok üzerinde mühimmatın ayaklanmacıların elinde olduğundan

* Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, mehmetburakberk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9215-213X>

bahsedilmiştir. Kendi cephelerine eleman temini sağlamak adına komünistler Japon karşıtlığı politikası yürütmüş, halkın belirli kesimlerinin desteğini arkalarına almışlardı. Thompson, bu politikaların işe yaramasının en önemli sebebinin, daha önce propaganda faaliyetine maruz kalmamış bir halka karşı gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Halkın komünist fikirleri benimsemesinin ve fikirlerin silahlı mücadeleye dönüşmesinin önüne geçmek adına ilan edilen olağanüstü hal “*Emergency*” süreci devreye 1948 yılında girmiştir. Bu süreçte alınan önlemler üç aşamadan oluşmaktadır; İlk olarak kuvvetlendirme aşaması, ardından alınan önlemleri etkili olup olmadığının gözlemlenerek ayaklanmacıların gerilla gücünün yok edilmesi, son olarak bölgenin ideolojiden arınması için kalan komünistlerin imha edilmesi şeklinde planlanmış ve uygulanmıştır.

Komünistler, ideolojilerini yaymak adına halka toprak vadederek, işçilere eşit şartlar sağlanacağını sözünü vermiştir. Bu sözlerin ardından etnik azınlıkların bölgesel otonomiye sahip olacağı yönünde propagandalar gerçekleştirmişlerdir. Komünistlerin işini kolaylaştıran etkenler arasında yer alan; hükümet harcamalarındaki israf, hükümetin sözlerini tutmaması, vergi memurlarının insanlara karşı zorba bir tavır sergileyerek vergi toplaması, idari alanda yozlaşma, rüşvet gibi olumsuz bir tablonun varlığı ayaklanmacıların durumu avantaja çevirmesini sağlamıştır. Ayaklanmacılar halkın sıkıntılarını gidereceklerinin güvencesi olarak kontrol altına alınan bölgelerin vergilerini düşürüleceğini veya bir süre vergi alınmayacağını taahhüt etmişlerdir. Güney Vietnam’a baktığımızda ise Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi’nin vaatleri arasında insanların statüsüne, sınıfına, milliyetine, politik görüşüne, dini bütünlüğüne bakılmaksızın sadece “ABD’nin emperyalizmine ve onun yandaşlarına karşı birleşmek” fikri ile donanarak gücünü artırdığını görmekteyiz.

Ayaklanma Süreci

Ayaklanmanın önemli faktörlerinden biri olan zamanlama konusunda başarılı olan ayaklanmacılar, hükümetin ayaklanmaya karşı koyma stratejisi oluşturma ihtimalini ortadan kaldırmıştır. Hükümet ancak isyan ortaya çıktığında durumu anlayabilmiştir. İsyancıların ilk güvenli sığınağı ormanlar olmuştur. Buralarda üs bölgeleri kurmaya başlayan ayaklanmacılar, güvenlik güçlerine yapılan saldırılar ile devlete olan güveni zedelemeye çalışmıştır. Ayaklanmacıların politik amaç olarak gördüğü, hükümetin prestijinin ve otoritesinin yok edilmesi, etkili saldırılar doğrultusunda kısmen başarıya ulaşmıştır. Askeri amaç; güvenlik güçlerinin ağır

kayıplar vermesi neticesinde gerillanın hareket kabiliyetinin artırılması yönünde dizayn edilmiş, halkın hükümete karşı istihbarat sağlaması için gerekli adımlar atılarak ayaklanmaya ivme kazandırılmıştır. Mao'nun dediği gibi "Gerilla, halkın içinde bir balığın suda olduğu gibi olmaya başladı" gerillaların kılık değiştirerek bizzat köylerde yaşamaları bunun en büyük kanıtı olmuştur.

Bu süreçte ihtiyaç duyulan militan devşirme profilini çıkarmış olan Thompson, bu profili üçe ayırmıştır. Doğal komünistler; mevcut sistemin içerisinde yer bulamayan, işsiz, kendilerine fırsat tanınmadığına inanan gençlerdir. Devşirilmiş olanlar; intikam duygusu ve arkadaş çevresinden etkilenmişlerdir. Kandırılmışlar; iki kategoriye ayrılmakta olup önceden kanun dâhilinde eylemler yapmış belirli bir noktada kendini komünizme hizmet ederken bulmuş kişiler ve küçük yaşta örgüt tarafından kaçırılarak kendini örgüte adamak zorunda bırakılan kişilerden oluşmaktaydı.

Ayaklanmalara Karşı Koyma Prosedürünün Temel İlkeleri

Thompson, ayaklanmanın önlenmesinin ayaklanmaya çare bulmaktan daha önemli olduğunu ve önleme konusunda beş farklı prensip olduğundan bahsetmiştir. Bunlar; hükümetlerin açık bir politik hedef ile özgür bir ortam oluşturması, tam bağımsız bir devlet ve ekonomik istikrarı vadetme kapasitesine sahip olması, hükümetin kanunlar dâhilinde hareket etmesi gerektiği, bunun halkın gözünde onları ayaklanmacılardan ayıracağıdır. Üçüncü prensip olarak hükümetin her daim çeşitli senaryolar için plana sahip olması gerektiği, sosyo-ekonomik, idari ve askeri alanı kapsayacak şekilde mücadeleye hazır olması gerektiğini söylenmiştir. Dördüncü prensip öncelikli olarak gerillayı değil, halkı gerilla saflarına katmaya çalışanları yenmesi gerektiği, halkın gerilladan izole oluşu, gerillayı kendiliğinden yok etmenin yöntemi olduğudur. Son prensip ise, ayaklanmanın gerilla aşamasına gelmesi durumunda, hükümet öncelikle üs alanlarının güvenliğini sağlanmalı böylece halka lojistik destek sağlansın ve halk gerillaya değil devlete güvenebilsin şeklindedir. Bu prensipler küçük, seçkin, yüksek disipline sahip, hafif ekipmanlar ile donatılmış ise ve hareket kabiliyeti yüksek birliklerin yanında hava ve deniz desteği ile birlikte gerçekleştirilirse ayaklanmaya karşı koyma faaliyeti başarıya ulaşabilir olarak anlatılmıştır.

Hükümetin Etkisi

Hükümetin bu süreçte lehine oluşturabileceği üç temel gücü bulunmaktadır; milliyetçilik ve milliyetçi politikalar izlenmesi, din ve gelenekler ile bağlantı kurabilmesi ve maddi refah ile gelen istikrarlı kalkınma. Bunların doğru kullanımı

ile gerçekleştirilecek sosyal hizmetler ve ulaşım hizmetleri, kişilerin hükümete olan inancını güçlendirirken aynı zamanda savaşı kazanan tarafta olmak isteyen halka karşı kararlı ve güçlü olduğunu gösterme fırsatı vereceği anlatılmıştır.

İdari Yapı

İdari yapı konusunda yasama ve yargı ile beraber hükümetin, öncelikle kendisi ve halk arasındaki ekonomik harcama dengesini kurması gerekmektedir. Ulusal düzeyde bakıldığında kabinenin ulusal politikalar üzerinde her daim pozitif etkiye sahip olması ve bu amaçla politikalar üretmesi gerekirken her bakanlığın da ayrıca yetki gaspı gerçekleştirilmeden hareket etmesi önem arz etmektedir. Bununla beraber bölgesel seviyede ise valilerin politik olarak bağımsız olması gerektiğini söyleyen Thompson, valinin bölgeyi her daim takip ederek kanun ve nizamı sağlaması konusunda halkın güvendiği biri olmasını, kişisel hakların ve azınlıkların haklarının korunduğu bir düzen kurması gerektiğini söylemiştir. Thompson, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi sonucunda halkın yerel yöneticiye bağlılığı ile kurulacak olan bağ, yerel yöneticinin devlete bağlılığı ile birleştiğinde sonucun harmoni içerisinde varlığını sürdüren halk-devlet yapılanmasının olacağından söz etmiştir.

İstihbarat Alanı

Thompson'un değindiği bir diğer konu ise hiçbir hükümetin güçlü bir istihbarat ağı oluşturmadan komünist ayaklanmayı mağlup etme şansının olmadığıdır. Birden fazla istihbarat örgütünün varlığı karmaşa oluşturacağından tek bir istihbarat örgütünün oluşturulması ve bu örgütün ürettiği istihbaratın temel kullanıcısının ordu olması gerektiğine inanmıştır. Yakalanan örgüt elemanlarının sorgusunda onlara yaşam garantisi verilmesi ve ailesinin korunması üzerine verilecek olan sözlerin işkenceden daha etkili bir yöntem olduğunu söyleyen Thompson, iyi istihbaratın küçük ve sık gerçekleştirilen operasyonlar ile birleştirilmesi sonucunda ayaklanmacılarda çözümlerin gerçekleşeceğini belirtmiştir.

Bilişim Hizmetleri ve Propaganda

Bilişim hizmetleri dâhilinde propagandadan bahsetmiş olan Thompson, başarılı bir psikolojik savaşın üç temel unsurundan bahsetmiştir. Bu unsurları ise şöyle sıralamıştır; ayaklanmacıları teslim olmaları adına cesaretlendirmek, ayaklanmacıların alt ve üst tabakaları arasındaki bağı zayıflatmak ve hükümetin imajını hem ayaklanmacılara hem de halka karşı güçlü ve etkili göstererek aynı zamanda hükümetin adil ve cömert olduğunu vurgulamak. Thompson, eğer af uygulanacaksa bu ayaklanmanın başında uygulanmaması gerektiğini, örgütün

motivasyonu azaltıldıktan sonra uygulanan affin suça bulaşmamış kişileri istihbarat açısından kıymetlendirebileceğini, bilgiye sahip kişilerin af kapsamına alınarak bu kazanılmaya çalışılmasının yerinde olacağı şeklinde önerilerde bulunmuştur. Ayrıca Thompson, özellikle çatışmalarda, ayaklanmacılara “yaralılarınızı bırakın, biz onlara göz kulak oluruz” çağrısının yapılmasının ayaklanmacılar arasında çatlaklara sebep olacağından bahsetmiş, hükümete sağlam bir nüfuz kazandıracığı yönünde öngöründe bulunmuştur.

Güçler Dengesi

Thompson, güç dengesi anlamında ayaklanma ortaya çıktıktan sonra üç temel aktivite alanı olduğundan bahsetmiş, bunlardan ilki olan hükümet kontrolündeki büyük şehirlerin, devlet otoritesinin sağlanabilmesi için korunması elzem olan öncelikli yerler olduğunu da belirlemelerine eklemiştir. İkinci alanın kırsalda hükümet ve ayaklanmacılar arasında paylaşılabilen bölgeler olup bu bölgelerin korunması ve bir an önce elde edilmeye çalışılmasının önem arz ettiğini belirtmiştir. Üçüncü alanın orman ve bataklıkların bulunduğu alan yani ayaklanmacıların kontrolünde olan bölgeler olduğunu ifade etmiş, bu bölgelerin ayaklanmacılar tarafından bir çeşit karargâh olarak kullanıldığını anlatmıştır. İkinci ve üçüncü bölgede operasyon düzenlemenin oldukça zor olduğunu, fakat hava kuvvetlerinin bölgeye düzenleyeceği saldırılar ile hem kayıp verdireceğini hem de ayaklanmacıları psikolojik olarak yıpratacağını savunmuştur.

Temel Operasyonel Konsept – Stratejik Köyler - İzolasyon

Thompson’a göre, operasyonel açıdan öncelikle hükümet kendi bölgesini güvenli hale getirmeli sonrasında temizleme operasyonu gerçekleştirmeli ve en nihayetinde tutma operasyonları ile otorite sağlanmalıdır. Bu plan dâhilinde stratejik köyler kurularak ve milis kuvvetler oluşturularak güvenliğin sağlanması amaçlanmaktadır. Thompson bu stratejinin amacının, gerillanın köy halkından uzak tutulmaya çalışılması, gerillanın hareket kabiliyetini sınırlandırılması ve gerillanın lojistik destek alamaması ile beraber yeni bölgeleri ele geçirme kudretini sağlayamamasının olduğunu söylemiştir. Fakat stratejik köyler Malaya’da işe yaramış olsa da Vietnam’da işe yaramamıştır. Thompson’a göre bu stratejinin Vietnam’da işe yaramamasının üç sebebi vardır; halkın politik desteğini kazanmak yerine onları destek vermesi için zorlamak, genç ve yaşlılar arasındaki kültürel çatışmanın siyasette gençlere yer verilmesi üzerinden kızıştirılması ve Viet Cong saldırılarına yeterli sayıda destek kuvvet gönderilemeyerek köylerin güvenli olmasının sağlanamaması olarak nitelendirilmiştir.

Orman ve Hudutların Güvenliđi

Thompson, hükümetin ilk probleminin ormanlarda yaşayan yerli halk, ikinci probleminin ise hudutların kontrolü olduğundan bahsetmektedir. Yerli halkın yabancılara güvenmemeleri hükümet açısından problem teşkil etmiş olup, hükümetin bunu avantaja çevirerek yerli halk ile anlaşma sürecini başarılı bulmuştur. Hükümetin onları korucu haline getirerek ormanların koruyucusu olarak adlandırması ve yerli halkın yardımıyla güvenlik güçlerinin küçük gruplar halinde gerillaları avlamaya başladığından bahsetmektedir.

Danışmanlık Rolü

Thompson'a göre, komünist ayaklanmanın yalnızca izolasyon ile çözülemeyeceği bir gerçektir ve hiçbir gelişmemiş ülke dünyadan destek almadan bununla mücadele edecek kaynağa sahip değildir. Bu kaynakları elde etmek adına savaş konseyleri kurulmuş olsa da bu konseyler karar alma mekanizmasını yavaşlatarak ayaklanmaya karşı koyma sürecinin başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep olacaktır. Bunun altında komünist düşünceler ile ortaya çıkan ayaklanmaların, doğası gereği sadece silahla bastırılmayacağı gerçeği yatmaktadır. Bununla beraber Thompson, kaybedilen ve kazanılan maddi kaynakların oranı gerilla savaşının kim tarafından kazanıldığına daha net gösterecek olan bir gösterge olarak nitelendirilmiştir.

Sonuç olarak ayaklanmaya karşı koyma mücadelesindeki durum, sabır, kararlılık ve plan dâhilinde gizlilikle hareket etmek üzerine kurularak ayaklanmaya karşı koyma mücadelesi gerçekleştirilmelidir. Komünist ayaklanmanın “Halkın Devrimci Mücadelesi” olarak görülmemesi gerektiğinin altını çizen Thompson, sadece belirli kesimlerin insanlar üzerinde nüfuz kullanmak veya gücü ele geçirmek adına gerçekleştirdiği bir çeşit savaş türü olduğunu anlatmaktadır.

Komünist ayaklanmalara karşı koyma mücadelesinin iç yüzünü bu kitap ile bizlere anlatan yazar, temel ayaklanmaya karşı koyma kavramlarının tamamına detaylı olarak değinerek belirli bağlantılar kurmamızı sağlarken aynı zamanda ayaklanmaya karşı koyma sürecinde devletlerin yapabileceği hataların önüne geçmek adına uygulayabileceği yöntemleri sıralamaktadır. Buna örnek olarak doğal, insani unsurların kullanılmasının, ayaklanmanın bastırılmasındaki gücünü özellikle vurgulayan Thompson, bizlere gerek taktik gerekse stratejik anlamda bir anlayış sunmaktadır.